תלמוד בבלי · אחרונים · בן יהוידע · סדר נזיקין

בן יהוידע על משנה עדיות

רבי יוסף חיים מבגדאד

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בן יהוידע על משנה עדיות

רבי יוסף חיים מבגדאד

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בן-יהוידע-על-משנה-עדיות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 4
פרק ה 5
פרק ח 8

פרק א

שֶׁהֲרֵי אֲבוֹת הָעוֹלָם לֹא עָמְדוּ עַל דִּבְרֵיהֶם. קראם אבות העולם על פי מה שאמרו בזוהר הקדוש (זוהר ג' רמה:) 'הִלֵּל וְשַׁמַּאי דַּרְגִּין דְּאַבְרָהָם וְיִצְחָק אינון' כי הלל חסד שמאי גבורה ולכך קראם אבות העולם.

פרק ב

ט **הָאָב זוֹכֶה לַבֵּן בְּנוֹי וּבְכחַ וּבְעשֶׁר וּבְחָכְמָה וּבְשָׁנִים**. קשא הוה ליה למימר האב מזכה לבן, וזוכה משמע הוא זוכה? ועוד קשה הא אמרו רבותינו ז"ל (נידה טז:) שהקדוש ברוך הוא גוזר על הטיפה בשעתה אם יהיה חכם או עשיר וכן להיפך.

ונראה לי בס"ד הכונה האב זוכה לעצמו תחלה בדברים בעבור הזכיה של הבן כי שירצה הקדוש ברוך הוא לזכות את הבן בנוי ובכח ובעושר וכו' מזכה את האב במקצת בדברים אלו כדי שלא תשלוט עין הרע בבן אם יהיה יפה ביותר או גיבור ביותר או עשיר ביותר כי עושר מופלג או יופי מופלג תשלוט בו עין הרע ואם יהיה האב שחור ובנו יפה ביותר תשלוט עין הרע בבן שיצא זה יפה מאד מאב שחור וכן אם יהיה עני ויהיה בנו עשיר מופלג תהו ביה אינשי בבן ביותר, וכן הענין בגבורה וכן בחכמה דכל יקר היוצא מזולל תהו ביה אינשי וממילא שולטת עין הרע מה שאין כן אם לא יהיה האב שחור ואינו עני ואינו חלש ואינו טפש אלא בינוני בדברים אלו אז אם יהיה בנו יפה או עשיר או גבור או חכם לא תהו ביה אינשי ולכן הקדוש ברוך הוא מזכה את האב תחלה בדברים אלו במקצת בעבור בנו כשיגזור על הטיפה שלו שיהיה יפה או עשיר או חכם גמור לא תהו ביה אינשי כל כך ולא תשלוט בו עין הרע.

ועוד יש לומר טעם אחר '**בְּחָכְמָה וּבְשָׁנִים**' שאם האב הוא חכם ובנו חכם יגדל כבוד בנו כפלים וכמו שאמרו בגמרא (תענית כא:) מוטב שיבא מנה בן פרס אצל מנה בן מנה ואל יבא מנה בן מנה אצל מנה בן פרס וכן אמרו בגמרא (מנחות נג.) אי בר אוריין הוא יאה ואי בר אוריין ובר אבהן יאה ויאה וכן בשנים אם האב האריך ימים ושנים הבן יהיה לבו בטוח שגם הוא יאריך ימים ושנים ואם להפך יהיה לבו של הבן דואג על עצמו ואינו חי חיים של מנוחה ושלות הלב.

ומה שאמרו '**וּבְמִסְפַּר הַדֹּרוֹת לְקָנָיו**' פירוש בספר של הדורות אשר כתוב למעלה לא נרשם כמה שנים זה יחיה וכמה שנים זה יחיה אלא נרשם בו מספר דורות כלומר כתוב בו זה יראה שני דורות וזה יראה שלשה דורות וזה יראה ארבעה דורות ומזה לא ניכר ולא נודע כמה שנים יחיה כי אפשר שיראה הארבעה דורות במשך שבעים שנה ואפשר

בפחות ואפשר ביותר.

נמצא בחמשה דברים האב זוכה לבנו ונראה לרמוז לכן תמצא מספר אִישׁ [311] יתר על מספר אִשָּׁה [306] חמשה ובזה יובן וְצַדִּיקִים יִשְׂמְחוּ יַעַלְצוּ לִפְנֵי אֱלֹקִים וְיָשִׂישׂוּ 'בְּשִׂמְחָה' (תהלים סח, ד) אותיות 'בחמשה' וזהו שנאמר גִּיל יָגִיל אָבִי צַדִּיק וְיוֹלֵד חָכָם יִשְׂמַח בּוֹ (משלי כג, כד) כתיב 'וְיִשְׂמַח בּוֹ' והוא ראשי תיבות למפרע **חכמה ממון שנים יופי וכח**.

י **רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר מִן הַפֶּסַח עַד עֲצֶרֶת שָׁנָאֲמַר וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ** (יְשַׁעְיָה סו,כג). מקשים לתנא קמא דסבירא ליה שנים־עשר חודש מאי דריש לסיומא דקרא דכתיב 'מִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ'?

ונראה לי בס"ד על פי מה שאמר רבינו מורנו הרב רבי חיים ויטאל ז"ל (בשער המצות בסוף פרשת ויחי) וזה לשונו: ענין הנשמה שאמרו רבותינו ז"ל כל שנים־עשר חודש עולה ויורדת ולאחר שנים־עשר חודש עולה ואינה יורדת שמעתי משמו של מורי זלה"ה כי בשבוע האחרונה של שנים־עשר חודש אף על פי שהאדם נפטר באמצע השבוע בימי החול ואז הוא תשלום השנים־עשר חודש עם כל זה בשבת שלפני אותה השבוע אז עולה ואינה יורדת עוד אף על פי שעדיין חסרים כמה ימים מהשבוע להשלים שנים־עשר חודש לפי שביום השבת כל הנשמות עולות בגן עדן העליון כנודע אפילו בתוך השנים־עשר חודש וכיון שעלה שוב לא יורד בשביל אותם הג' או הד' ימים החסרים מחשבון שנים־עשר חודש עד כאן לשונו.

והנה אף על גב דרבינו ז"ל אמר זה על עליית נשמות צדיקים בגן עדן העליון אפשר לומר כהאי גונא גם על עליית הנשמות בשבת מדין גהינם דאם השנים־עשר חודש נשלמים בתוך השבוע הנה בשביל קדושת השבת מקדימים לעלות מדין גהינם לגמרי אף על פי שעדיין חסרין איזה ימים לתשלום שנים־עשר חודש ולכן כאן אחר שאמר מדי חדש בחדשו דיליף מינה דמשפטם שנים־עשר חודש אמר מדי שבת בשבתו כלומר עליה זו דסוף שנים־עשר חדש תלויה בשבת אשר בסוף שנים־עשר חדש דאם יש שבת בסוף שנים־עשר חודש אף על גב שחסר ג' וד' ימים לתשלום שנים־עשר חודש תהיה לה עליה מדין גהינם.

פרק ה

י **עֲקַבְיָה בֶן מַהֲלַלְאֵל הֵעִיד אַרְבָּעָה דְבָרִים. אָמְרוּ לוֹ: עֲקַבְיָה, חֲזֹר בָּךְ בְּאַרְבָּעָה דְבָרִין שֶׁהָיִיתָ אוֹמֵר, וְנַעֲשֶׂךָ אַב בֵּית דִּין לְיִשְׂרָאֵל**. הא דנחתו למנין למנותם שהם ארבע ולא

אמרו לו בסתם 'חזור בך בדברים שהיית אומר' נראה לי כונתם לומר שתחזור בארבעה דברים כולם אז נעשה אותך אב בית דין דנמתין עד שיזדמנו הלכה למעשה ותורה בהם הפך דבריך ולא סגי בשתים ושלש אף על פי שאתה תקיים השאר אחר כך.

מיהו קשא וכי נתכוונו לשחד אותו לומר הפך האמת לפי דעתו? ונראה לי בס"ד כי הוא אומר ששמעו מפי רבים והם אמרו ששמעו מפי רבים והנה בודאי מעתה ומעכשיו אם באה מעשה לידו לא יורה בה כפי שמועתו ולא כפי שמועתם אלא יסלק עצמו ממנה הנה הם יודעים בבירור שכך יתנהג אך הם רוצים ממנו שיעשה מעשה כשמועתם כי הם רבים ומעידים ששמעו מפי רבים ועל זה אמרו לו 'חֲזֹר בָּךְ' שתהיה מורה ועושה מעשה כשמועתינו.

ועל בקשתם זאת יש לו טענה להשיב אם אני אעשה מעשה כשמועתכם אזי אבא לידי חשד שיאמר השומע ששקרתי ח"ו בתחלה במה שאמרתי ששמעתי מפי רבים דאם לא כן למה אהיה עושה מעשה הפך דברי כיון דאני אמרתי בתחלה ששמעתי מפי רבים? ואף על גב דהם גם כן אמרו כשמעו מפי רבים מאי אולמייהו? וצריך אני לעמוד בשלי! אלא ודאי שקרתי ח"ו בתחלה ולכך הודתי לבסוף כדבריהם.

וכיון דיש לו טענה להשיב להם כך שהוא ירא מן החשד לכך הוצרכו לומר 'וְנַעֲשֶׂה אוֹתְךָ אַב בֵּית דִּין לְיִשְׂרָאֵל' ולאו שוחד קא משחדי ליה ח"ו בהכי אלא אמרו לו נעשה אותך אב בית דין ואז על ידי כך בטל החשד דלא יש מי שיחשוד שאתה שקרת בתחלה ואחר כך הודית על האמת דאם אתה משקר ח"ו בדברי תורה איך יתכן שתהיה ראוי להיות אב בית דין? ואיך נמנה אותך אנחנו אב בית דין לישראל שצריך להיות מנוקה מעון כנודע בגמרא?

והוא השיב להם 'מוּטָב שֶׁאֶהְיֶה וְכוּ' וְלֹא לְהֵעָשׂוֹת שָׁעָה אַחַת רָשָׁע לִפְנֵי הַמָּקוֹם' כלומר אף על פי שנאמר אם תעשו אותי 'אַב בֵּית דִּין לְיִשְׂרָאֵל' בטל החשד הנה מאחר שאין אתם עושים אותי אב בית דין אלא רק אחר שיזדמנו ד' דברים אלו ואורה בהם הלכה למעשה כשמועתכם הנה ודאי לא יזדמנו ד' דברים אלו כולם ברגע אחד אלא אפשר שיהיו במשך יום או יומים או שלש ובאותו זמן שלא נגמרו הד' הוראות ההם אף על פי שהוא זמן מועט שיעור שעה אחת הנה הוא נכנס בחשד ונחשב ונעשה בעיני הבריות שהוא רשע ח"ו לפני המקום כיון דעדיין לא נעשה אב בית דין לישראל כדי שיבטל החשד.

ז **אָמַר לוֹ: אַבָּא פַּקֵּד עָלַי לַחֲבֵרֶיךָ.** יש להקשות למה בקש זו הבקשה מאביו אחר אותם הדברים שצוהו אביו בענין ד' דברים?

ונראה לי בס"ד כי מקמי הכי היה חושב שכל החכמים שונאים אותו על אשר הוא יחיד וחלק עליהם שהם רבים ואם כן מנין לו חבירים שיפקדם עליו אך עתה שאמר לו אני שמעתי מפי הרבים אמר בודאי לא שנאוהו בלבם כי מאחר ששמע מפי הרבים בעל כרחו צריך לחלוק ומה שפרשו ממנו היה לעיני הרואים כדי שלא יתרבו מחלוקות בישראל אבל בלבם אוהבים אותן, ועוד נמי אמר בדעתו כיון שישמעו צוואתו זאת שציוהו ואמר לו חזור בך מארבעה דברים שהייתי אומר בשביל שאתה שמעת מפי היחיד והם שמעו מפי המרובים הנה בודאי אוהבים אותו עתה וחבריו נקראים לכך אמר לו פקוד עלי לחביריך, והא דלא אמר לבנו דברים אלו בזמן שהיה בריא נראה לא רצה שבנו יזלזל בכבודו לעשות הפך דבריו בחייו.

מַעֲשֶׂיךָ יְקָרְבוּךָ וּמַעֲשֶׂיךָ יְרַחֲקוּךָ]. קשא למה לא אמר לו דברים אלו מתחלה כשאמר לו 'פְּקֹד עָלַי'? ונראה בתחלה אמר לו 'אֵינִי מְפַקֵּד' ולא פירש לו הטעם כי נתכוון לנסותו אם יתלה הסיבה בדופי עצמו או בדופי החכמים שיאמר בשביל שהם בעלי שנאה ועברתם שמורה נצח ולמאי נפקא מינה יפקדם עליו כי אין מזה תועלת! והנה הבן היה צדיק ותלה הסיבה בדופי עצמו שאמר לו 'שָׁמָּא עַוְלָה מָצָאתְ בִּי' ואז פירש לו אביו הטעם והסיבה הוא משום דאין צורך להפקיד ד'מַעֲשֶׂיךָ יְקָרְבוּךָ וּמַעֲשֶׂיךָ יְרַחֲקוּךָ'.
ועדיין יש להקשות במאמר זה מאחר שהוא מחזיק את בנו לצדיק דהא אמר לו 'שָׁמָּא עַוְלָה מָצָאתְ בִּי' ואמר לו 'לָאו' אם כן סגי לומר לו 'מַעֲשֶׂיךָ יְקָרְבוּךָ' ואין אתה צריך לצווי שלי, ולמה סיים בבא השנית שאמר 'מַעֲשֶׂיךָ יְרַחֲקוּךָ'? ונראה לי דבא ללמדו מוסר לפי דרכו אף על פי שבאמת עתה אתה צדיק ומעשיך יקרבוך בודאי עם כל זה אל תאמן בעצמך כי אפשר שיזדמן אחרי זה מעשיך ירחקוך ולכן הזהר והשמר מן יצר הרע וכמו שאמר התנא אַל תַּאֲמֵן בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ (משנה אבות ב, ד).
והנה דברי רבי עקביה בן מהללאל אלו הם מוסר גדול להשלוחים ההולכים ממדינה למדינה לקב"ץ על הגבאו"ת ומביאים עמהם מכתב צוותא דאין תועלת מן המכתבים אלא ישימו לנגד עיניהם דברי רבי עקביה 'מַעֲשֶׂיךָ יְקָרְבוּךָ וּמַעֲשֶׂיךָ יְרַחֲקוּךָ' ורמז לדבר מִי וָמִי הַהֹלְכִים (שמות י, ח) רצונו לומר אלו ההולכים ממדינה למדינה ומעיר לעיר ישימו נגד עיניהם דברים אלו 'מי' ו'מי' שהם ראשי תיבות 'מַעֲשֶׂיךָ יְקָרְבוּךָ וּמַעֲשֶׂיךָ יְרַחֲקוּךָ'.
ובזה פרשתי רמז הכתוב אָמַרְתִּי יָמִים יְדַבֵּרוּ (איוב לב, ז) יָמִים למפרע ראשי תיבות 'מַעֲשֶׂיךָ יְקָרְבוּךָ וּמַעֲשֶׂיךָ יְרַחֲקוּךָ' המידות האלה הם אשר ידברו שפתי לשלוחים

ההולכים ממקום למקום ושמעתי גאון אחד כתב מכתב צוותא להמהלך ממקום למקום ולא כתב בו דבר אלא רק שתי תיבות אלו מ"י ומ"י [רבי יהונתן אייבשיץ להגר"א מוילנא].

פרק ח

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְהַשְׁוֹות אֶת הַמַּחְלְקוֹת. נראה לי בס"ד דידוע שם הוי"ה חציו אותיות י"ה הם עלמא דאתכסייא וחציו השני אותיות ו"ה הוא סוד עלמא דאתגלייא ונמצא חלוקות אלו אינם שוים אך לעתיד יתעלו אותיות ו"ה להיות כמו אותיות י"ה בסוד יהי"ה הֶ' אֶחָד (זכריה יד, ט) נמצא החלוקות נשתוו ולזה אמר להשוות את המחלוקת רצונו לומר שתי חלוקות של השם חציו הראשון וחציו השני.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא לְרַחֵק וְלֹא לְקָרֵב, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת שָׁלוֹם בָּעוֹלָם. נראה לי בס"ד כי עתה העולם נשפע מן (שלשה) ז' ספירות תחתונות שהם חג"ת נהי"מ [חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות] ואין נשפע מן שלשה ראשונות ולכן נקרא 'עוֹלָם' אותיות **מול ע'** כי ז' ספירות התחתנות כל אחת כלולה מעשר עולה ע' שהעולם עתה הוא מול ז' ספירות שהם ע' ולעתיד ישתלשל השפע מן הכתר לכן זוכה המשיח ליקח יחידה מן הכתר בסוד ארים ימינך ואצמח פורקנך, וידוע הכתר נקודתו קמץ [230] שעולה מספר ר"ל ואם תניח מספר ר"ל על מספר ע' יהיה **ש'** [70+230=300] ואז אותיות 'עוֹלָם' יהיו אותיות 'שָׁלוֹם' וזהו שאמרו להרבות 'שָׁלוֹם בָּעוֹלָם' דייקא ובזה פרשתי בס"ד מאמר תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם (ברכות סד.) שיהיו אותיות 'עוֹלָם' אותיות שלום וזה יהיה על ידי עסק התורה שעל ידי כתר תורה ישתלשל שפע מן הכתר.
ואומרו דאליהו זכור לטוב מרבה שלום בעולם (מלאכי ג, כג) כי שם אליהו זכור לטוב באי"ק בכ"ר עולה מספרו 'שָׁלוֹם' [376] לכן הוא עושה שלום בעולם והנה אליהו במלואו כזה אל"ף למ"ד יו"ד ה"ה ו"ו [227] עולה מספר זכר זכר [227] ומספר ברכה [227] ולכן הזכר ביום המילה יקבל ברכה מאליהו זכור לטוב והוא מסוגל לברכה שיברך אותנו ולכל ישראל ותהיה אצלינו ברכת אליהו תמיד והגאולה תהיה בב"א בזכות הענוה דאז יבא אליהו זכור לטוב לבשרנו ובזה יובן בס"ד שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ זָכַר לָנוּ (תהלים קלו, כג) 'זכר' גימטריא 'אליהו' לנו לבשרינו על הגאולה ומפיו אנחנו **חיים**.